

Sustainability in education through creativity facilitators

Sustenabilitatea în educație prin intermediul facilitatorilor creativității

Amalia Venera TODORUȚ

“Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu

Abstract: In this paper I approached issues related to sustainability in education from the perspective of the role of creativity and innovation in education approach. The fundamental objective of this paper was to highlight the role of facilitators for innovative teaching and creative learning, focusing on the role of curriculum and teachers in this process.

I also showed the importance of individual skills of teachers and pupils, as a major factor influencing the development of creativity and innovation in education. All these facilitators contribute to the sustainable development of education and is based on a set of values, practices and ethical conduct. Based on investigations in the literature, comparative analysis and the observations I showed the link between sustainability development and social responsibility through creativity and innovation facilitators.

Keywords: sustainability, values, facilitators, innovation, creativity.

Abstract : În această lucrare am abordat aspecte legate de sustenabilitatea în educație din perspectiva rolului creativității și inovării în demersul educațional. Obiectivul fundamental al lucrării a constat în evidențierea rolului facilitatorilor pentru o predare inovativă și o învățare creativă, punând accentul pe rolul curriculum-ului și al profesorilor în acest proces.

Am arătat de asemenea importanța abilităților individuale ale profesorilor și elevilor, ca factor de influență major în dezvoltarea creativității și inovării în educație. Toți acești facilitatori contribuie la dezvoltarea sustenabilă a educației și se fundamentează pe un set de valori, de practici și pe o conduită etică. Pe baza investigațiilor în literatura de specialitate, a analizei comparative și a observațiilor am surprins legătura dintre dezvoltarea sustenabilă a educației și responsabilitatea socială prin intermediul acestor facilitatori ai creativității și inovării.

Cuvinte cheie: sustenabilitate, valori, facilitatori, inovare, creativitate.

Introducere

Creativitatea și inovarea sunt puternic intercorelate, dar putem să surprindem nuanțe, astfel încât putem afirma că procesul de creativitate e mai puternic legat de învățare, iar procesul de inovare este legat mai mult de predare. Vorbim așadar de predare inovativă și învățare creativă. Din păcate, dintr-o multitudine de cauze, creativitatea nu este în mod curent în centrul practicilor educaționale.

Este nevoie de schimbare în pedagogie către un mediu de învățare mai permisiv care încurajează asumarea de riscuri și greșeli și permite elevilor să-și asume dreptul de proprietate asupra propriei învățări. Configurația tradițională a spațiului școlar, a timpului și structurii trebuie să se reorganizeze și să se transforme, astfel încât să favorizeze dezvoltarea creativității.

Creativitatea și inovarea nu reprezintă doar o oportunitate, ci este mai degrabă o necesitate spre o dezvoltare sustenabilă a educației. Dezvoltarea creativității la elevi și studenți depinde în mod evident de tipul de formare, de modul de predare pe care aceștia îl primesc. De aceea creativitatea ar trebui înțeleasă ca o abilitate care poate fi dezvoltată prin învățare creativă și predare inovativă. Formarea unor astfel de abilități depinde în mod substanțial de dezvoltarea curriculum-ului, de echilibrul dintre diferite domenii, dintre prescripție și libertate.

Încurajarea creativității și inovării nu se poate rezuma doar la intențiile profesorilor și elevilor sau studenților, ci trebuie să avem în vedere crearea unor condiții de bază pentru a promova un mediu de învățare creativ și inovativ. (Ferrari, A., et al., 2009)

De aceea putem vorbi de un set de facilitatori care să reprezinte un cadru pentru înțelegerea condițiilor sau a mecanismelor de sprijin care să permită învățarea creativă și predarea inovativă. Acești facilitatori se referă la: evaluare, curriculum, cultură, abilități individuale, predare și învățare, tehnologii, instrumente.

Ne oprim în acest studiu asupra unor facilitatori precum curriculum, abilitățile individuale, evidențiind principalele componente și referințe.

Metodologia de cercetare

Cercetarea realizată are la bază documente și strategii de reformă și se fundamentează pe o analiză a numeroase studii efectuate de instituții europene în analiza procesului creativ-inovativ în contextul actual în mediul educațional.

Metoda de investigație utilizată a fost analiza documentară și comparativă care a inclus: lucrări din literatura de specialitate referitoare la învățarea creativă și predarea inovativă; articole, studii, rapoarte, dedicate politicilor educaționale din țară și din UE.

De asemenea lucrare a avut la bază observarea și analiza procesului educațional în douăzeci și două de școli din școli și a constat în aplicare de chestionare elevilor, cadrelor didactice, părinților și reprezentanților comunității.

Curriculum- facilitator al învățării

Pledoariile pe tema importanței modului de proiectare și de aplicare a experienței de asimilare a cunoștințelor și de dezvoltare a abilităților și capacităților creative au condus la definirea unei noi perspective asupra a ceea ce înseamnă curriculum. Unii experți în teoria curriculumului desemnează prin acest termen întreaga problematică a didacticii. Totuși, în practica educațională curentă și în majoritatea studiilor teoretice, termenul este folosit încă, cu precădere, ca făcând referire la conținuturile educației. În acest ultim caz, schimbările din domeniul conținuturilor, în principal a modalităților de organizare a acestora, constituie, de regulă, punctele de intrare sau extensie a problematicii curriculare și la celelalte componente ale didacticii. Varietatea situațiilor, a faptelor și a fenomenelor din sfera educației, desemnate prin termenul de curriculum, fac dificilă definirea acestuia în afara unui context delimitat. (Potolea D., 2002)

În evoluția sa, conceptul de curriculum a fost, în mod categoric, determinat de un ansamblu de factori printre care:

- amprenta devenirii societății;
- perspectiva asupra sistemului educațional în ansamblul său;
- modul de abordare a procesului de învățământ, în special concepția asupra predării și învățării unui ansamblu de conținuturi cu rol informativ și formativ.

Delimitarea conceptuală a termenului a reprezentat un demers influențat de concepțiile epocilor istorice în care a fost abordat și s-a transformat odată cu evoluția fenomenului educațional și a societății în ansamblul său. De la simpla abordare etimologică a termenului s-a ajuns, printr-un proces progresiv, dar uneori mai puțin structurat și bazat pe divergențe de opinie între diferitele curente pedagogice la o definiție a conceptului din diferite perspective, mai cuprinzătoare, comprehensive și adaptate principiilor de educație modernă.

Pentru abordarea comprehensivă a termenului de curriculum, s-a pornit de la trei premise:

- „să admitem că noțiunea de curriculum este multidimensională, că presupune mai multe planuri de analiza;

- să acceptăm, în mod ipotetic, că acest concept se poate defini printr-o familie de termeni, în cadrul căreia fiecare termen își are o anumită legitimitate, dar niciunul, în mod izolat, nu este suficient, pentru a exprima esența curriculumului;

- să adoptăm o perspectivă interpretativă istorico-dinamică, curriculum nu este un concept static, ci unul care cunoaște creșteri și îmbogățiri succesive” (Potolea, D., Negreț-Dobridor, I., 2008, 148).

Așadar curriculum se transformă mereu, se reechilibrează pentru a putea vorbi de un curriculum care este în același timp eficient și facilitează învățarea creativă și predarea inovatoare.

În analiza impactului curriculum-ului asupra dezvoltării creativității și inovării în procesul de predare- învățare se impune să analizăm o serie de factori precum: punerea în echilibru a diferitelor domenii ale cunoașterii, o structură a curriculum-ului flexibilă și lejeră, creativitate de-a lungul curriculum-ului, echilibru între obligativitate și libertate în elaborarea curriculum-ului, orientarea spre interesul studenților, conform tabelului nr.1:

Tabel nr.1 Impactul curriculum-ului

Aspectele Curriculum-ului	Caracteristici
Punerea în echilibru a diferitelor domenii ale cunoașterii,	-Acordarea aceleiași importanțe disciplinelor de la cele din nucleul de bază la cele opționale; -Abordarea învățării creative în toate disciplinele (și nu doar „în cazul artelor”); -Facilitarea desfășurării activităților trans-curriculare.
O structură a curriculum-ului flexibilă și lejeră	-Se pune accentul pe nevoia de creativitate fără a o transforma într-o sarcină suplimentară a unui program încărcat, care să necesite timp.
Creativitate de-a lungul curriculum-ului	-Creativitatea nu este doar o caracteristică pentru clasele specifice învățământului nonuniversitar ; -Cadrul și conceptualizarea creativității trebuie să fie coerente în curriculum pe întreaga perioadă de formare a elevului și studentului, inclusiv în învățământul superior.
Echilibru între obligativitate și libertate în elaborarea curriculum-ului	-Un curriculum prescriptiv împiedică creativitatea. -Supraîncărcarea curriculum-ului cu prea multe informații/cunoștințe conduce la programe stresante și greu de atins, precum și la un format frontal unde profesorul se află în centrul scenei mai degrabă decât cel care învață.
Orientarea spre interesul studenților	-Motivația este un declanșator principal și un factor determinant pentru creativitate;

	<p>-Studentii învață cel mai bine atunci când văd relevanța a ceea ce fac și atunci când aceștia sunt intrinsec interesați de activitate sau sarcină.;</p> <p>-Un curriculum bun care promovează creativitatea trebuie să ia în considerare, cu primordialitate, interesele studenților.</p>
--	--

Sursa :adaptare(Ferrari,A., Cachia,R., Punie, Y,2009)

Se impune așadar valorificarea valorii instrumentale a curriculum-ului , de valorizare a conținuturilor ca puncte de plecare în acțiunea complexă de instruire modernă, inovativă și creativă. Atitudinea axiologică în conceperea și vehicularea conținuturilor este de mare importanță. Profesorii trebuie să dispună de suficientă mobilitate și autonomie în adecvarea permanentă a conținuturilor, stipulate prin documente școlare, la necesitățile elevilor. Ei vor discerne, cu simț de responsabilitate, ce conținuturi se pretează la situațiile didactice pe care le creează sau le coordonează. Profesorii au obligația de a interveni creator în materia de predat și, la limită, de a crea noi conținuturi.(Voiculescu F.,2013)

Curriculum ca facilitator al predării inovative și învățării creative favorizează trans-disciplinaritatea care reprezintă gradul cel mai elevat de integrare a curriculumului, mergând deseori până la fuziune – faza cea mai complexă și mai radicală a integrării. Se asigură întrepătrunderea, cooperarea, coordonarea, integrarea de nivel foarte înalt, superior a conținuturilor, metodelor, tehnicilor, limbajelor diferitelor discipline implicate.

Rolul abilităților individuale în facilitarea predării inovative și învățării creative

Cercetarea trans-disciplinară și literatura despre creativitate și inovație pentru educație accentuează importanța competențelor individuale. Studenții își pot dezvolta anumite atitudini, abilități și cunoștințe, în scopul de a răspunde cerințelor într-o manieră creativă. De asemenea, cadrele didactice vor fi nevoite să-și extindă experiența și expertiza devenind avocați și practicieni ai creativității și inovației în organizații educaționale.

În analiza impactului abilităților individuale asupra dezvoltării creativității și inovării în procesul de predare- învățare se impune să analizăm o serie de factori precum: abilități intelectuale, cunoștințe, experiență, abilități cognitive, personalitate, motivație, conform tabelului nr.2.

Tabelul nr.2 Impactul abilităților intelectuale

Aspecte ale abilităților individuale	Caracteristici
Abilități intelectuale	-Studenți și profesori trebuie să dezvolte abilități sintetice, analitice și aplicativ-contextuale.
Cunoștințe	-Există un prag minim de cunoștințe necesare pentru a fi creativi în orice domeniu. Mai mult decât atât, elevii și profesorii vor trebui să știe cum să gândească, cum să facă conexiuni, cum să identifice problemele și cum să le rezolve.
Experiență	Să fii un expert sau să ai o anumită expertiză într-un anumit domeniu este o cerință pentru a fi creativ.
Abilități cognitive	Aceasta presupune o gândire divergentă, tendința de a practica soluții alternative, sensibilitate la probleme, capacitate evaluativă.

Personalitate	Anumite trăsături de personalitate sunt binevenite și încurajate, în clasă: tolerarea ambiguității, deschiderea față de experiență, independența judecării, valori neconvenționale, curiozitatea, preferința pentru provocări și complexitate, încrederea în sine, asumarea unor riscuri.
Motivație	Interesul intrinsec pentru temă (al elevilor și profesorilor). Să acționezi cu puțin înainte ca studenții să acționeze.

Sursa :adaptare(Ferrari,A., Cachia,R., Punie, Y,2009)

Așadar abilitățile individuale ale elevilor și profesorilor, concretizate în cunoștințe experiențe, competențe, precum și aspectele legate de motivație și ca atare personalitatea fiecărui actor implicat în procesul de predare –învățare joacă un rol major în facilitarea predării inovative și învățării creative, constituind vectori de bază ai acestui complex demers. Adăugăm la acestea și setul de convingeri al fiecăruia, văzute ”ca efecte ale învățării, asigurând reglarea de dezvoltare a personalității ”(Gorun,A., Gorun, H., T.,2016).

Profesorii joacă un rol foarte important în dezvoltarea sau limitarea creativității și inovației în educație. Ei trebuie să fie conștienți de oportunitățile oferite de învățarea creativă și de predarea inovativă.

Câteva aspecte referitoare la rolul cadrelor didactice în procesul inovativ-creativ este redat sintetic în tabelul următor:

Tabelul nr.3 Impactul profesorilor

Aspecte	Caracteristici
Antrenarea/formarea creativității	Instruirea este fundamentală pentru a dobândi noi competențe, tehnici și metode de a fi inovatori și creativi, pentru a sprijinii dezvoltarea profesională
Înțelegerea a ceea ce înseamnă creativitatea	Necesitatea de a aborda mituri, teorii implicite și ipoteze comune cu privire la creativitate. Necesitatea de a înțelege ceea ce este creativitatea și cum s-o dezvolte.
Valorizarea creativității studenților	Profesorii trebuie să considere creativitatea ca o oportunitate și necesitate, recunoscând echilibrul dintre originalitate și valoare.
A fi creativ	Profesorii trebuie să fie creativi, să pună în aplicare creativitatea în practica lor, dacă doresc să predea într-un mod inovator și creativ
Sprijin din partea personalului tehnic	Profesorii au nevoie de suport tehnic, timp suplimentar și materiale de sprijin pentru a integra tehnologii în procesul lor de predare.
Timp	Limite privind gestionarea eficientă a timpului pentru a inova, a asimila, pentru a încerca și a cerceta.

Sursa :adaptare(Ferrari,A., Cachia,R., Punie, Y,2009)

Se remarcă faptul că profesorul prin strategia sa didactică, prin care corelează obiectivele cu modalitățile de acțiune, combinând creativ mijloacele cu materialele didactice în funcție de nevoile de învățare ale elevilor constituie un reper important în facilitarea procesului inovativ-creativ în educație.

Concluzii

Analiza curriculum-ului, abilităților intelectuale și a rolului profesorului reprezintă facilitatori relevanți prin integrarea creativă a acestora în procesul educational . A crea un mediu educational favorabil inovării bazat pe valori și pe dezvoltarea tehnologiilor informaționale reprezintă vectori pentru creșterea performanțelor elevilor, cu efecte favorabile asupra școlii și societății în general, reprezentând în același timp facilitatori ai dezvoltării sustenabile ai școlii ceea ce accentuează și mai mult responsabilitatea socială a acesteia.

Învățarea creativă și predarea inovativă, bazată pe valori educaționale explorează o multitudine de aspecte ce suferă transformări, readaptări, construind noi echilibre pentru a face față marilor provocări ale unei societăți tot mai intercorelate, și mai dinamice.

Flexibilitatea și adaptarea conținuturilor, alegerea exemplor, stimularea și activarea elevilor, stabilirea și mânguirea metodelor de predare învățare inovative , ameliorarea calității vieții școlare, sublinierea valorilor spirituale fundamentale sunt elemente constructive în demersul dezvoltării sustenabile cu efecte profunde asupra societății și calității vieții în general.

Bibliografie selectivă

Ferrari,A., Cachia,R., Punie, Y.,(2009) Innovation and Creativity in Education and Training in the EU Member States: Fostering Creative Learning and Supporting Innovative Teaching, European Commission Joint Research Centre Institute for Prospective Technological Studies, available online from http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC52374_TN.pdf ;

Gorun,A., Gorun,t.,H., (2016) *Un scurt tratat despre educație (Teoria generală și sociologia educației)*, Editura Universitaria, Craiova

Potolea, Dan (2002). *Conceptualizarea curriculumului; o abordare multidimensională*. În Păun, Emil, Potolea, Dan (coord.) *Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative*. Iași: Polirom.

Potolea, D., Negreț –Dobridor, I. (2008), *Teoria și metodologia curriculumului: statut epistemologic și dezvoltări actuale*, în Potolea, D., Neacșu, I., Iucu, R.B., Pânișoară, I.O. (coord.), *Pregătirea psihopedagogică*, Editura Polirom, Iași

Voiculescu, F.,(coord.) (2013), *Elaborarea programului de formare în domeniul didacticii specialității*, în cadrul Proiectului „Calitate, inovare, comunicare în sistemul de formare continuă a didacticienilor din învățământul superior”, disponibil <https://sites.google.com/site/posdrudidactica/home>